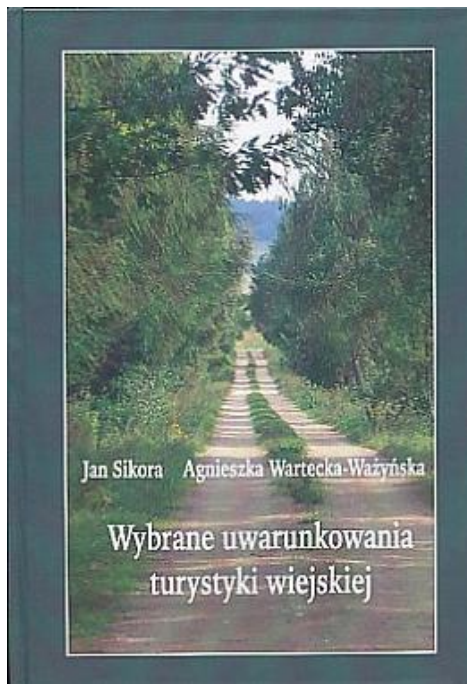

Recenzja:

Izabela Wyszowska

Wybrane uwarunkowania turystyki wiejskiej**Wybrane uwarunkowania turystyki wiejskiej****ISBN:** 978-83-63400-15-6**Autor:** Sikora Jan , Wartecka-Ważyńska Agnieszka**Oprawa:** twarda**Ilość stron:** 133**Rok wydania:** 2013**Wydawnictwo:** NAUKOWE BOGUCKI

Jedną z form pozarolniczej działalności gospodarczej na terenach wiejskich jest turystyka (w tym turystyka wiejska-kulturowa, agroturystyka oraz różne formy turystyki ekologicznej). Rozwój turystyki wiejskiej warunkują czynniki o charakterze ekonomiczno-finansowym, organizacyjno-prawnym, społeczno-kulturowym oraz przyrodniczo-ekologicznym.

Oddana do rąk czytelnika książka pt. *Wybrane uwarunkowania turystyki wiejskiej* autorstwa socjologów Jana Sikory i Agnieszki Warteckiej-

Ważyńskiej prezentuje te ze wskazanych wyżej uwarunkowań, które zdaniem autorów nie zostały jeszcze wystarczająco omówione w literaturze przedmiotu, a mają znaczący wpływ wspierający lub hamujący na rozwój turystyki wiejskiej.

Omawiana publikacja podzielona została na cztery rozdziały. Pierwszy zatytułowany „Turystyka wiejska jako pozarolnicza forma przedsiębiorczości na wsi” – kładzie nacisk na problem konieczności zmian na wsi w kontekście nowych wymagań gospodarki rynkowej. Poza rolnictwem na wsi muszą zostać podjęte konsekwentne działania w kierunku tworzenia nowych miejsc pracy w zawodach pozarolniczych wspierających rolnictwo, by mieszkańcy wsi mogli przyczynić się do jej wielofunkcyjnego rozwoju. Dużą rolę odegrać powinna tzw. przedsiębiorczość skoncentrowana na podejmowaniu nowych wyzwań, rozwiązań ukierunkowanych na nową, aktualną rzeczywistość m.in. społeczno-ekonomiczną. Zdaniem autorów społeczność wsi winna porzucić taktykę „przetrwania” na rzecz wypracowania możliwie spójnej strategii rozwoju. Swoje rozważania autorzy publikacji popierają ogólnopolskimi badaniami empirycznymi dotyczącymi sytuacji społeczno-ekonomicznej polskiej wsi i rolnictwa. Wynika z nich, iż wśród różnych form działalności pozarolniczej, w ramach rozwoju przedsiębiorczości, respondenci wskazywali na usługi turystyczne i rekreacyjno-wypoczynkowe. Na turystykę wiejską w kontekście źródła dochodów gospodarstw domowych zwróciło uwagę 5% rolników oraz 7% mieszkańców wsi. Turystyka wiejska w tym agroturystyka, jak potwierdzają badania – staje się jednym ze znaczących sposobów na aktywizację mieszkańców wsi. Umożliwia tworzenie szeregu usług dodatkowych takich jak: transportowych, handlowych, rzemieślniczych czy rękodzielniczych oraz rekreacyjnych związanych z szeroko rozumianą obsługą turystyczną gości. Turystyka wiejska jak się okazuje aktywizuje bardziej kobiety. Rozwój turystyki wiejskiej generuje zaangażowanie samorządów i przedsiębiorców lokalnych. Progres widoczny jest w związku z tym także w zakresie szkoleń umożliwiających pogłębianie wiedzy dotyczącej biznesu,

ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego, turystyki w ogólności. Wszystkie te kroki zmierzają do podwyższenia atrakcyjności turystycznej i gospodarczej polskiej wsi. Zdaniem autorów książki turystyka wiejska i agroturystyka mogą być markowym produktem polskiej wsi, połączone z miejscową tradycyjną kuchnią, odpowiednio eksponowaną kulturą – zarówno ludową jak i wyższą w postaci reliktyw obecności dawnych właścicieli – zachowanych i odrestaurowanych dworów i pałaców. Te elementy, w połączeniu z pięknym krajobrazem, ciszą i odpowiednimi warunkami do wypoczynku z dala od zgiełku miast, mogą być atrakcyjną ofertą dla współczesnego turysty. W dalszej kolejności w rozdziale omówiono funkcje turystyki wiejskiej (ekonomiczna, kulturowa, poznawcza, integracyjna, humanistyczno-społeczna) oraz bariery (kredytowa, rozwoju ilościowego, sezonowości, siły roboczej, kapitału ludzkiego itd.) stojące na drodze jej rozwoju. Koniec rozdziału stanowi omówienie, a w zasadzie postulat zrównoważonego rozwoju turystyki wiejskiej, który powinien obejmować takie sfery jak gospodarka środowiska przyrodniczego i społecznego, planowanie przestrzenne, zarządzanie turystyką oraz zachowania turystów.

Rozdział drugi pt. „Kapitał ludzki i społeczny w rozwoju turystyki wiejskiej” traktuje w pierwszej kolejności o problemie liderów i liderowania jako istotnym warunku sukcesu w dziedzinie turystyki wiejskiej. Ważna jest bowiem kwestia aby poprzez przygotowanych do swych zadań lokalnych liderów nauczyć społeczności wiejskiej samodzielności i pobudzić do określonych działań w kierunku turystycznym. Autorzy przywołują w tym miejscu podobną sytuację z okresu międzywojennego. Lokalni liderzy (nie obcy) umiejący zadysponować we właściwy sposób środkami pozyskanymi z Unii Europejskiej, mogliby odegrać niezwykle istotną rolę w rozwoju turystyki na wsi.

Następnym zagadnieniem podejmowanym w tym rozdziale jest kapitał ludzki w kontekście konieczności zainwestowania w niego w zakresie podnoszenia poziomu kwalifikacji i świadomości. Bowiem bez odpowiedniego kapitału ludzkiego kapitał finansowy i materialno-rzeczowy tracą na znaczeniu. Podobnie istotnym jest kapitał społeczny rozumiany jako wynik współzależności i wzajemnego oddziaływania zjawisk ekonomicznych i społecznych. Ważnym jego elementem są niewątpliwie więzi społeczne grup aktywnych w sferze gospodarczej. Autorzy podejmują rozważania dotyczące roli i działalności lokalnych samorządów terytorialnych, samorządów gospodarczych czy stowarzyszeń agroturystycznych. W swych analizach w kwestii rozwoju turystyki wiejskiej w dalszej kolejności autorzy odnieśli się do dokumentu „Kierunki rozwoju turystyki w Polsce w latach 2008-2015”. Rozdział zamykają aspekty edukacji i kultury osobistej w turystyce wiejskiej oraz problematyka turystyki edukacyjnej na obszarach wiejskich (z prezentacją przykładów ścieżek edukacyjnych).

Rozdział trzeci pt. „Przyroda i kultura w rozwoju turystyki wiejskiej” otwiera zagadnienie infrastruktury turystycznej wsi oraz walorów przyrodniczo-rolniczych w turystyce wiejskiej. Autorzy zaprezentowali czym jest infrastruktura turystyczna i okółoturystyczna oraz jakimi wskaźnikami można je weryfikować.

Kolejny podrozdział prezentuje natomiast aspekt parków dworskich w kontekście wiejskiej przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej. Zabytkowe parki są niewątpliwie przestrzenią niezwykle atrakcyjną turystycznie pod warunkiem ich właściwego utrzymania i odpowiedniego udostępniania. Spełniają one istotną funkcję – społeczną, naukową i ekologiczną. Jednak dla każdego parku winno się zastosować indywidualny program zagospodarowania turystycznego ze względu na ich zróżnicowaną specyfikę oraz stan zachowania. Priorytetową jest kwestia właściwej ich ochrony i pielęgnacji.

W dalszej kolejności omawiany rozdział prezentuje zagadnienia dotyczące znaczenia pałaców i dworów oraz przydrożnych kapliczek jako interesującego turystycznie dziedzictwa kulturowego wsi. Swoistą modą staje się w ostatnich latach wypoczynek w dworach i pałacach przekształconych na cele hotelarskie. Do takich obiektów przybywają turyści indywidualni i zbiorowi – kulturowi, biznesowi, chcący poznać historię i specyfikę tych

zabytkowych budowli, bądź odbyć konferencję, czy po prostu wypocząć zwłaszcza, że część obiektów oferuje usługi z zakresu odnowy biologicznej. Autorzy omawiają kilka przykładów wielkopolskich zabytkowych rezydencji zaadaptowanych na cele turystyczne: pałac w Brodnicy, Wiejcach, Czerniejewie, Krześlicach oraz Rydzynie. Brakuje w tym miejscu odniesień do źródeł, z których zaczerpnięto informacje na temat wymienionych budowli oraz klucza, według którego dokonano ich wyboru spośród wielu innych obiektów pałacowych regionu¹. Zapewne z powodu ograniczenia objętości publikacji nie zamieszczono fotografii oraz danych statystycznych dotyczących stanu zachowania zespołów pałacowo-parkowych np. na obszarze Wielkopolski, co dałoby niewątpliwie pogląd jaka jest kondycja omawianego potencjału. I w związku z tym na ile może być on atrakcyjny w turystyce wiejskiej-kulturowej.

Zachowane kapliczki przydrożne są kolejnym, także istotnym elementem w krajobrazie wiejskim zasługującym na uwagę i mogącym stanowić atrakcję turystyczną. Te znaczące akcenty folkloru wsi, będące świadectwem wiary minionych pokoleń, niszczone, są okradane i znikają w szybkim tempie, a niekiedy zastępowane nowymi betonowymi czy ceglаныmi obiektami. Obowiązkiem środowisk lokalnych jest ochrona zabytkowych oryginalnych egzemplarzy, a także włączenie ich do tras i szlaków turystycznych. Zdaniem autorów szlak krzyży i kapliczek mógłby być dobrą egzemplifikacją dawnej pobożności ludowej, procesji, nabożeństw, ale także przy okazji możliwością „odkrycia” czy wypromowania małych zapomnianych wsi i miejscowości, których często jedynym zabytkowym atutem jest niekiedy stary krzyż czy kapliczka.

Ostatni rozdział dotyczy perspektyw rozwoju turystyki wiejskiej i potrzeby jej innowacyjności, zagadnienie omówiono na podstawie ogólnopolskich badań przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2007 roku.

Zaprezentowano w nim problem innowacyjności oraz etapy procesu przyswajania innowacji. W dalszej części pojawia się zagadnienie innowacyjności w agroturystyce, a właściwie przedstawia się agroturystykę jako innowacyjność w środowisku wiejskim, która zdaniem autorów, powinna być umiarkowana, by nie zaczęła wypierać „wiejskości” ze wsi.

Ostatnim z poruszonych zagadnień w publikacji jest informacja, która stanowi jedną z podstawowych potrzeb zgłaszanych przez turystów w związku z odbywaną podróżą. W tworzeniu informacji turystycznej szczególna rola przypada samorządom gminnym. Punkty informacji turystycznej powinny funkcjonować w bibliotekach gminnych, domach kultury, ośrodkach sportu, muzeach regionalnych, towarzystwach regionalnych, hotelach, na parkingach, w centrach handlowych itd. Informatorami turystycznymi mogliby być m.in. przeszkoleni policjanci, strażnicy miejscy, gminni, taksówkarze itd. System informacji tworzą także oznakowania turystyczne tras drogowych, szlaków turystycznych, miejsc, obiektów architektonicznych, rekreacyjnych itd. Bez dobrze działającej informacji turystycznej trudno mówić o rozwoju turystyki wiejskiej. Prawidłowa informacja świadczona turystom winna spełniać następujące kryteria: merytoryczności, pełności, selektywności, prawdziwości, aktualności, dostępności, jednoznaczności, zrozumiałości oraz interesującej prezentacji (poprzez tekst, obraz, dźwięk, animację).

W swojej publikacji Jan Sikora i Agnieszka Wartecka-Ważyńska uwzględnili wiele istotnych problemów dotyczących aktualnych i przyszłych potrzeb turystyki wiejskiej, które

¹ Literatura dotycząca dworów i pałaców wielkopolskich oraz obiektów zabytkowych przekształconych na cele turystyczne jest dość bogata, wymienić można kilka jej przykładów: Libicki M., Libicki P., *Dwory i pałace wiejskie w Wielkopolsce*, Rebis, Poznań 2003; Pasieczny R., *Wypoczynek w dworach i pałacach*, Wiedza i Życie, Warszawa 2007; Ostrowska-Kęłbowska Z., *Architektura pałacowa drugiej połowy XVIII wieku w Wielkopolsce*, Wyd. Poznańskie, Poznań 1970; Strzałko M., (red.), *Klasycyzm w Wielkopolsce*, Poznań 2006; Strzałko M., (red.), *Neogotyckie rezydencje w Wielkopolsce*, Poznań 2006 i wiele innych. Także strony internetowe poszczególnych obiektów np. omawianych w tekście pałaców w Brodnicy (www.brodnicamansion.com) czy w Czerniejewie (www.czerniejewo.pl), a także portal zawierający listę pałaców wielkopolskich: www.staff.amu.edu.pl/~gmazurek/zpd/palace.htm itd.

niewątpliwie mają kluczowe znaczenie w perspektywie jej rozwoju. Swoje refleksje oparli na raportach z badań naukowych z ostatnich lat dotyczących sytuacji polskiej wsi, Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2008-2015, danych z roczników statystycznych GUS, dokumentów ustaw. Wykorzystali bogatą literaturę z dziedziny socjologii i ekonomii oraz turystyki. Zabrakło jedynie, jak wyżej wspomniano, odwołania do publikacji dotyczących wielkopolskich dworów i pałaców, które przywołano w rozdziale trzecim (s. 95-99). Pracę wzbogacają tabele, wykresy ale zaskakuje brak ilustracji lub fotografii.

Czytelnik zainteresowany turystyką znajdzie w niej także wiele ogólnych zagadnień, które odnoszą się nie tylko do tytułowej formy turystyki lub nie samej tylko turystyki ale też i innych dziedzin (problem liderów, innowacyjności, kultury osobista, którą autorzy omawiają w kontekście usług hotelarskich itd.).

Publikacja jest niewątpliwie wartościową i godną polecenia lekturą dla wszystkich zainteresowanych problematyką szeroko rozumianej turystyki na terenach wiejskich. W sposób syntetyczny przybliża i porządkuje znaczące dla omawianej dziedziny zagadnienia. Napisana jest przystępnym, klarownym językiem, co powoduje, że może stać się interesująca dla studentów i polecana jako swego rodzaju podręcznik ale także dla osób nie mających do czynienia na co dzień z publikacjami o charakterze naukowym. Może zainteresować też znawców problematyki, jak i osoby, które dopiero się z nią „oswajają”, stanowiąc punkt wyjścia do dalszych badań. Niemniej dla badacza zagadnienia turystyki wiejskiej może jednak pozostawiać pewien niedosyt. Dlatego wskazane byłoby aby autorzy podjęli kontynuację podjętego dzieła i pokusili się o wydanie kolejnego tomu. Mile widziane bowiem byłyby badania naukowe dotyczące nie tyle uwarunkowań, co stanu faktycznego turystyki wiejskiej na wybranych obszarach kraju, w tym także inwentaryzacja i waloryzacja potencjału kulturowego generującego rozwój turystyki wiejskiej-kulturowej.

Warto polecić książkę czytelnikom, którzy interesują się turystyką wiejską-kulturową i zapoznali się już z publikacją Tadeusza Jędrysiaka, *Wiejska turystyka kulturowa*, (wydana przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne w 2010), zrecenzowaną przez Armina Mikosa von Rohrscheidt („Turystyka Kulturowa” 2010/5). W moim przekonaniu publikacja *Wybrane uwarunkowania turystyki wiejskiej* może stanowić dobre uzupełnienie, poszerzenie problematyki wyżej wymienionej pozycji T. Jędrysiaka, naświetla bowiem nie ujęte przez niego wątki, wzbogacając tym samym wiedzę czytelnika o dodatkowe obszary zagadnień z zakresu turystyki wiejskiej.